Το 2025 θα τελειώσει η τρέχουσα οικονομική κρίση

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

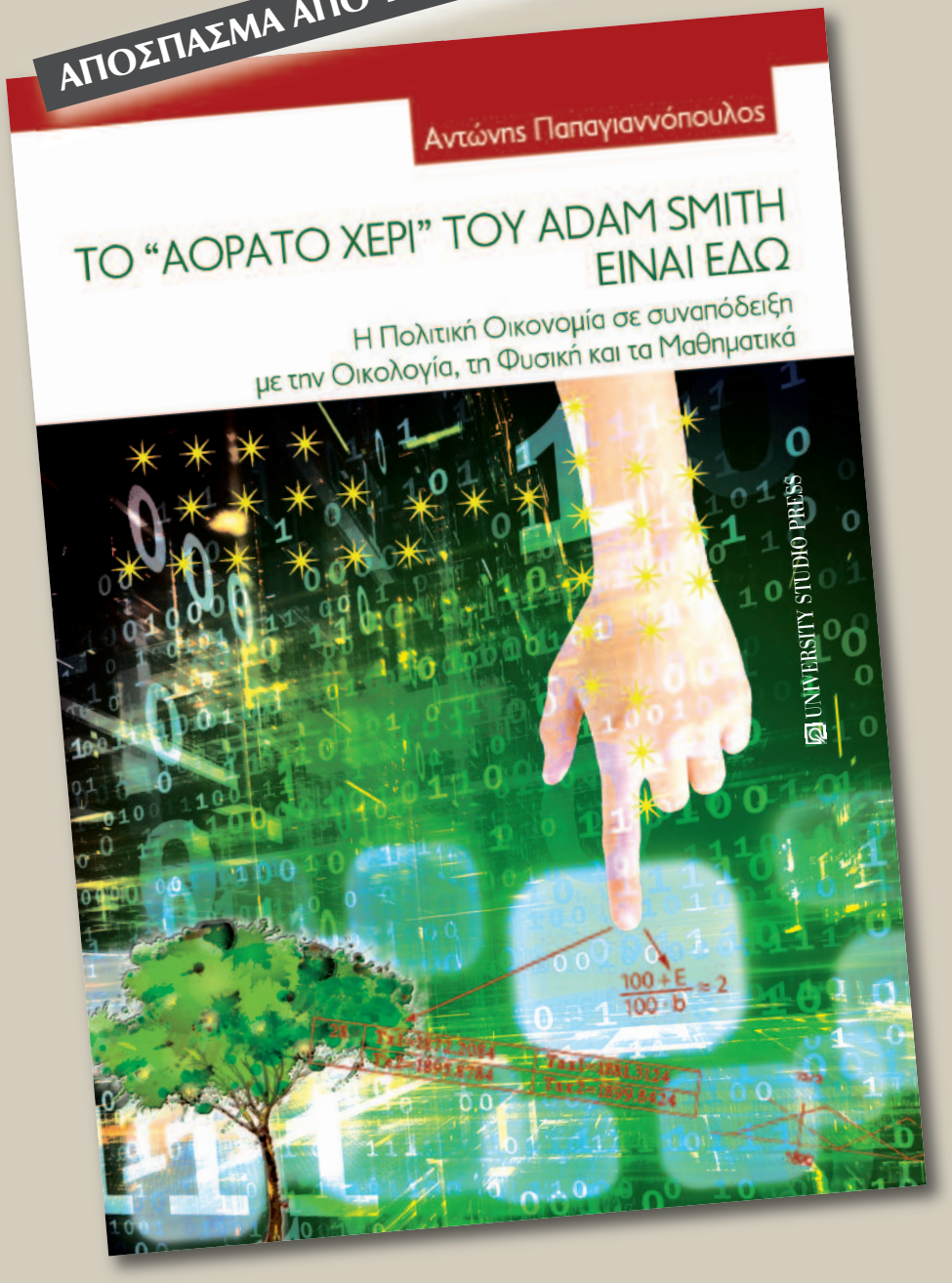

Αντώνης Παπαγιαννόπουλος

ΕΙΔΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΛΟΧΡΗΣΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ

Το 2025 θα τελειώσει η τρέχουσα οικονομική κρίση

Σχολιασμός των απόψεων του οικονομολόγου Nouriel Roubini

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΤΟ "ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ" ΤΟΥ ADAM SMITH ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ

Η Πολιτική Οικονομία σε συναπόδειξη με την Οικολογία, τη Φυσική και τα Μαθηματικά

UNIVERSITY STUDIO PRESS
Εκδόσεις Επιστημονικών Βιβλίων και Περιοδικών
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2015

Αφιερώνεται στα Τακτικά και Αντεπιστέλλοντα
Μέλη της Ακαδημίας Αθηνών εις μνήμην
του εκλιπόντος Ακαδημαϊκού Περικλή Θεοχάρη,
ο οποίος στήριξε ηθικά την πρόοδο αυτής
της Θεωρίας (βλ. Ευχαριστίες και Πρόλογο ΙΙ)

Απόσπασμα από το βιβλίο
ΤΟ "ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ" ΤΟΥ ADAM SMITH ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ
Πρώτη έκδοση Θεσσαλονίκη 2015
ISBN 978-960-12-2193-9

© ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
E-mail: papajan@otenet.gr

© UNIVERSITY STUDIO PRESS A.E.
Αρμενοπούλου 32, 546 35 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Τηλ. 2310 208731, 2310 209637, 2310 209837, Fax 2310 216647
E-mail: info@universitystudiopress.gr
Ιστοσελίδα: www.universitystudiopress.gr

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ – Πεσμαζόγλου 5, 105 64 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. & Fax 210 3211097

Β΄. ΕΙΔΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΛΟΧΡΗΣΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ

Άρθρο 1

Το 2025 θα τελειώσει η τρέχουσα οικονομική κρίση. Σχολιασμός των απόψεων του οικονομολόγου Nouriel Roubini*

Ο Αμερικανός οικονομολόγος N. Roubini, τον οποίο το περιοδικό Time συμπεριέλαβε το 2009 στους 100 ανθρώπους με τη μεγαλύτερη επιρροή στον κόσμο, οφείλει τη φήμη του στην **αιρετική πρόβλεψη, που έκανε το 2005,** περί επερχόμενης κατάρρευσης της αγοράς ακινήτων στις ΗΠΑ και **γενικευμένης οικονομικής καταστροφής.** Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τον χαρακτήρισε "μουρλό" για τις απόψεις του αυτές το Σεπτέμβρη του 2006

---

* Αντίγραφο του e-mail, με το οποίο διακινήθηκε το παρόν άρθρο μου, στην αρχική μορφή του, στις 24 Νοεμβρίου 2010:

Προς: ΕΛΙΑΜΕΠ (HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN AND FOREIGN POLICY)

Αγαπητέ μου καθηγητά κ. Τσούκαλη,

Η τρέχουσα κρίση άρχισε το καλοκαίρι του 2006, θα κορυφωθεί το καλοκαίρι του 2020 και θα τελειώσει στις αρχές του 2025.

Περισσότερες πληροφορίες στο 2 σελίδων συνημμένο αρχείο. Δεν πρόκειται για αυτοεκπληρούμενη προφητεία...

Φιλικά

Δρ. Αντώνης Παπαγιαννόπουλος
τέως Ερευνητής Α΄ του ΕΘΙΑΓΕ
Ολυμπιάδος 2, 54632 Θεσσαλονίκη

και "προφήτη" έναν χρόνο μετά. Το 2008 το περιοδικό Fortune έγραψε γι' αυτόν: "*Όταν είπε αυτά ο Ρουμπινί το 2005, πολλοί τον περιέγραψαν ως Κασσάνδρα, αλλά τώρα αποδεικνύεται σοφός*" (βλ. Πληροφορίες από το Διαδίκτυο και Αναγνωστόπουλος 2011).

Πρόσφατα, η ελληνική εφημερίδα Τα Νέα (βλ. Τα Νέα, 6-7 Νοεμβρίου 2010, σελ. 44-45) παρουσίασε τις απόψεις του με τίτλο **Η συνταγή για την Ελλάδα**, όπου ο N. Roubini πραγματεύεται το τρέχον οξύ πρόβλημα χρέους της Ελλάδας. Συνεπώς, οι απόψεις του είναι χρήσιμο να μην περάσουν ούτε απαρατήρητες ούτε ασχολίαστες από την εγχώρια Διανόηση, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν. Έτσι, βρήκα αφορμή για την εδώ παρέμβασή μου.

Ο N. Roubini ισχυρίζεται **περίπου** τα εξής, σε συντομία:

1. "*Πιστεύω, ότι τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του* ***ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών*** *της Ελλάδας* ***εμποδίζουν έναν ταχύ αναπροσανατολισμό*** *προς την ανάπτυξη*".
2. "*Οι διαρθρωτικές αλλαγές, για να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα, χρειάζονται* ***περισσότερο χρόνο από τα τρία χρόνια*** *του πακέτου στήριξης από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Στην περίπτωση της Γερμανίας τη δεκαετία του 1990, όπου είχαν υποδεχτεί τις μεταρρυθμίσεις με ενθουσιασμό, χρειάστηκε μία δεκαετία*".
3. "*Η άποψή μου είναι, ότι μια έγκαιρη αναδιάρθρωση του χρέους της Ελλάδας θα ελαχιστοποιούσε τις αρνητικές επιπτώσεις. Με βάση ένα τέτοιο σχέδιο αναδιάρθρωσης, μπορεί να καθυστερήσει ο χρόνος ωρίμανσης της εξόφλησης ενός χρέους* ***από 5 έως και 15 χρόνια***".
4. "*Πρόσφατα, στις 10 Οκτωβρίου, ο Διευθυντής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου παρουσίασε την πιθανότητα της* ***επέκτασης*** *του χρονοδιαγράμματος αποπληρωμής του ελληνικού δανείου* ***μετά το 2013****, υπό κάποιες προϋποθέσεις*".
5. "*Για να αντιμετωπιστούν προβλήματα του μεγέθους του χρέους της Ελλάδας* ***–και εδώ μπορούμε να αντικαταστήσουμε οποιονδήποτε αριθμό άλλων χωρών της ευρωζώνης, ή ακόμη και τη Βρετανία, την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ–*** *πρέπει να προχωρήσουμε* ***πέρα*** *από πρωτοσέλιδους τίτλους και παραποιήσεις*".

Με την εδώ παρέμβασή μου θεώρησα χρήσιμο να θέσω υπόψη της κοινής γνώμης την πληροφορία, ότι οι παραπάνω απόψεις του N. Roubini βρίσκονται σε σχέση στενής συγγένειας με όσα υπαγορεύει το συνημμένο Διάγραμμα (βλ. Σχ. 1), το οποίο λειτουργεί **τεκμηριωμένα** ως εργαλείο ιστορικής ανάλυσης και πρόβλεψης κοινωνικοοικονομικών κρίσεων (Σ.Σ. Είναι ταυτόσημο με το Σχ. 7 του βιβλίου).

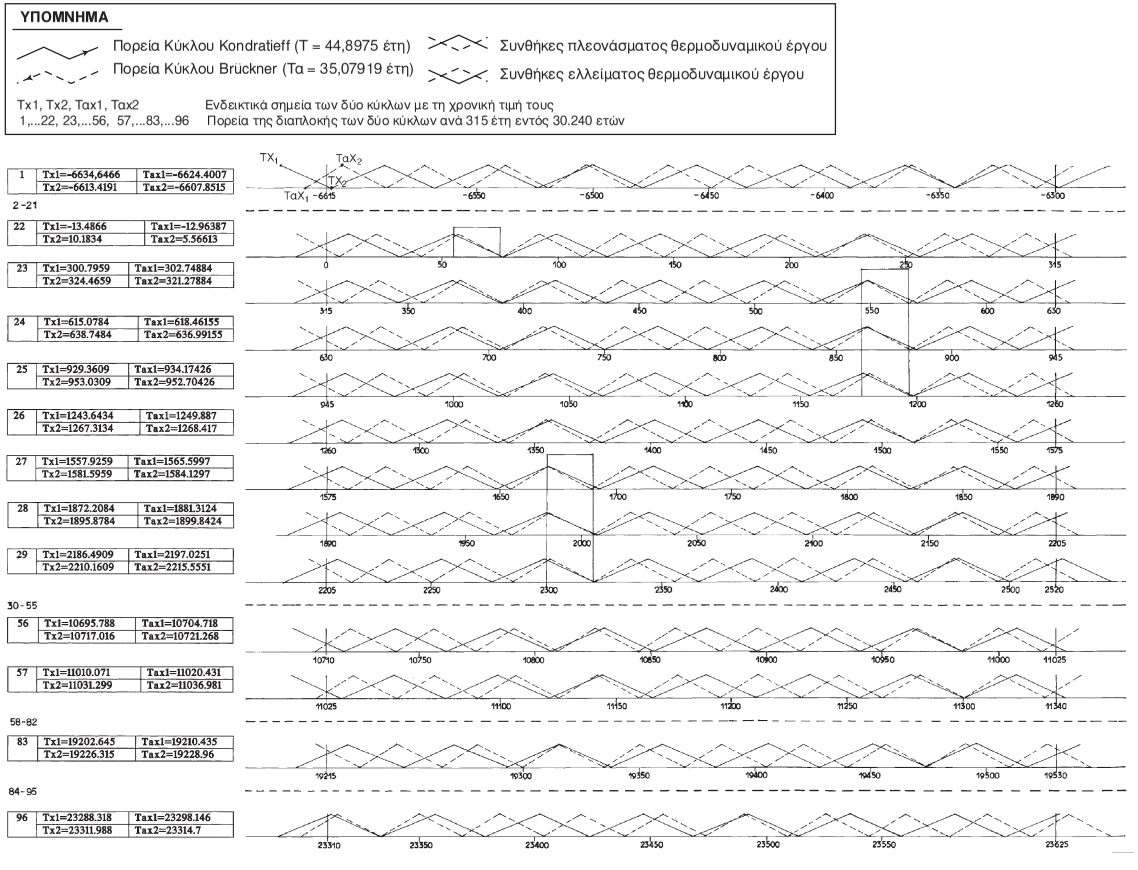

Σχήμα 1. *Ατέρμον (= αειφορικό) Δικτυόγραμμα διαχρονικής εξέλιξης της εισροής-εκροής θερμοδυναμικού έργου στη Γη. Απόσπασμα από ανάπτυγμα 96 κύκλων 315 ετών (= 30.240 ετών) (Πηγή: Papajannopoulos 1998β).*

Το Διάγραμμα είναι φωτοαντίγραφο από τη σελίδα 941 του Τόμου ΙΙ των Πρακτικών του διεθνούς συνεδρίου PROTECTION AND RESTORATION OF THE ENVIRONMENT IV, που έγινε στη SANI της Χαλκιδικής τον Ιούλιο του 1998, υπό την εποπτεία Οργανωτικής και Επιστημονικής Επιτροπής διεθνούς συγκρότησης. Είναι απόσπασμα από την εκεί προφορική παρουσίαση άρθρου μου με τίτλο **Cycles of the Natural Environment** (βλ. Papajannopoulos 1998, σελ. 937-944 των σχετικών Πρακτικών). Την έκδοση των Πρακτικών επιμελήθηκε τετραμελής ομάδα από τη σύνθεση της Οργανωτικής Επιτροπής (K. Katsifarakis, G. Korfiatis, Y. Mylopoulos, A. Demetracopoulos). Το ίδιο Διάγραμμα – σχολιασμένο ευρύτερα – μεταφέρθηκε αργότερα (το 2006) ως Σχήμα 7 στο βιβλίο μου **ΥΛΟΧΡΗΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ. Η Οικολογία σε συναπόδειξη με τη Φυσική και τα Μαθηματικά** (βλ. Παπαγιαννόπουλος 2006, Εκδοτικός Οίκος University Studio Press, Θεσσαλονίκη).

Παραθέτονται οι παρακάτω ερμηνευτικές παρατηρήσεις επί του Διαγράμματος, για να διευκολυνθούν στη μελέτη του τυχόν ενδιαφερόμενοι:

1. Το Διάγραμμα ερμηνεύει και προβλέπει τις κρίσεις του πλανήτη **συνολικά**, πρωτίστως όμως ερμηνεύει και προβλέπει τις κρίσεις των χωρών εκείνων, οι οποίες εμπίπτουν στην Εύκρατη Ζώνη της Γης (π.χ. **ΗΠΑ, Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Μέση Ανατολή, Αφγανιστάν, Κίνα, Ιαπωνία κλπ**). Κατά τούτο, επαληθεύει την υπ' αριθμόν 5 παραπάνω άποψη του N. Roubini. **Όλως ιδιαιτέρως όμως ισχύει για την Ελλάδα**, επειδή, σύμφωνα με την Υλοχρηστική Θεωρία, η Ελλάδα λειτουργεί ως σπουδαίος **δείκτης** των πλανητικών κρίσεων και σε δικά της δεδομένα έχει βασιστεί η παραγωγή του Διαγράμματος.

2. Όπως εξηγεί η Υλοχρηστική Θεωρία, η τρέχουσα κρίση – όπως και κάθε κρίση – είναι ζήτημα **οικολογικής ανισορροπίας** και, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα, υποχρεωτικό **κυκλικό φαινόμενο**. Αυτό γίνεται σαφές από τη μελέτη του κύκλου 28 του Διαγράμματος, ο οποίος καλύπτει την περίοδο 1890-2205. Ειδικότερα, το χρονικό διάστημα **2006-2025**, το οποίο εμπεριέχει τη δεκαπενταετία για την οποία κάνει λόγο στην ανάλυσή του για την Ελλάδα ο N. Roubini (βλ. την υπ' αριθμόν 3 άποψή του παραπάνω), **η διακεκομμένη γραμμή του Διαγράμματος, η οποία εκφράζει την πορεία των μέσων ετήσιων ενεργειακών εκροών του πλανήτη, βρίσκεται ψηλότερα από τη συνεχή γραμμή του, η οποία εκφράζει την πορεία των αντίστοιχων ενεργειακών εισροών (δηλαδή του πλανητικού ΑΕΠ)**. Κοντολογίς, το Διάγραμμα λέει, ότι η τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση της ευρωζώνης είναι συνέπεια **κυκλικής πλανητικής κρίσης ελλείμματος** – δηλαδή ο Κόσμος έχει την τάση να ξοδεύει περισσότερη ενέργεια από όσο η ίδια η Φύση επιτρέπει και γι' αυτό προκύπτει έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών. **Μέσα σε αυτήν τη γενική κρίση, η Ελλάδα βιώνει τη δική της περιπέτεια δημοσιονομικού ελλείμματος**.

Πίνακας 1. *Διαχρονική εξέλιξη των συντεταγμένων X και Y των Κύκλων Kondratieff και Brückner στα πλαίσια της 28ης περιόδου (1890 έως 2205) του Ατέρμονος Δικτυογράμματος του Σχ. 1.*

Κύκλος Kondratieff		**Κύκλος Brückner**	
X_1 = 1895,8784	Y_1 = 1	X_1 = 1899,8424	Y_1 = 0
X_2 = 1917,1059	Y_2 = 0	X_2 = 1916,3916	Y_2 = 1
X_3 = 1940,7759	Y_3 = 1	X_3 = 1934,9216	Y_3 = 0
X_4 = 1962,0034	Y_4 = 0	X_4 = 1951,4708	Y_4 = 1
X_5 = 1985,6734	Y_5 = 1	X_5 = 1970,0008	Y_5 = 0
X_6 = 2006,9009	Y_6 = 0	X_6 = 1986,5500	Y_6 = 1
X_7 = 2030,5709	Y_7 = 1	X_7 = 2005,0800	Y_7 = 0
X_8 = 2051,7984	Y_8 = 0	X_8 = 2021,6292	Y_8 = 1
X_9 = 2075,4684	Y_9 = 1	X_9 = 2040,1592	Y_9 = 0
X_{10} = 2096,6959	Y_{10} = 0	X_{10} = 2056,7084	Y_{10} = 1
X_{11} = 2120,3659	Y_{11} = 1	X_{11} = 2075,2384	Y_{11} = 0
X_{12} = 2141,5934	Y_{12} = 0	X_{12} = 2091,7876	Y_{12} = 1
X_{13} = 2165,2634	Y_{13} = 1	X_{13} = 2110,3175	Y_{13} = 0
X_{14} = 2186,4909	Y_{14} = 0	X_{14} = 2126,8667	Y_{14} = 1
X_{15} = 2210,1609	Y_{15} = 1	X_{15} = 2145,3967	Y_{15} = 0
		X_{16} = 2161,9459	Y_{16} = 1
		X_{17} = 2180,4759	Y_{17} = 0
		X_{18} = 2197,2510	Y_{18} = 1
		X_{19} = 2215,5551	Y_{19} = 0

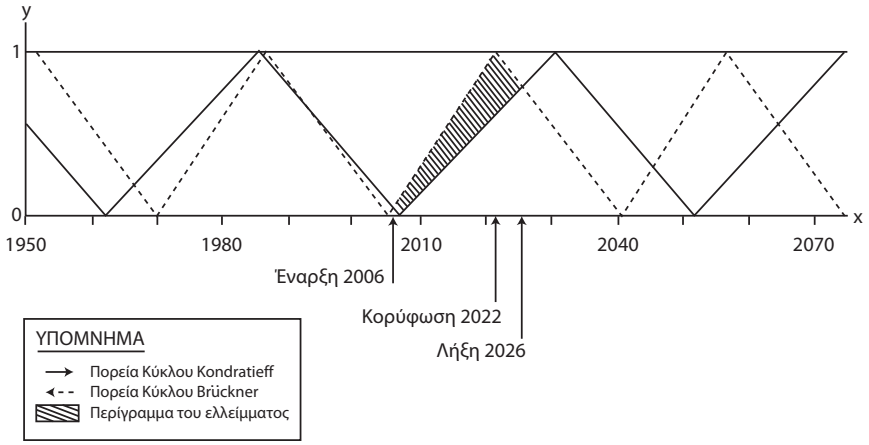

Σχήμα 2. *Λεπτομερής απεικόνιση της έναρξης, της κορύφωσης και της λήξης της τρέχουσας κρίσης ελλείμματος έργου με βάση τις προβλέψεις του Σχ. 1, όπως έχουν μεταφερθεί στον Πίν. 1.*

3. Όπως φαίνεται στο Σχ. 2, το οποίο κατασκευάστηκε με τις προδιαγραφές που υπαγορεύουν το Σχ. 1 και ο Πίν. 1 και απεικονίζει λεπτομερώς την διαπλοκή εισροής-εκροής έργου στο πλανητικό οικοσύστημα κατά την περίοδο 1950-2070, η πλανητική κρίση ελλείμματος **άρχισε μέσα στο 2006** ύστερα από μια εικοσαετία (1986-2006) θεαματικής παγκόσμιας ισορροπίας ενεργειακών εισροών-εκροών. Έστω υπόψη, ότι ο χρόνος 2006 έχει προβλεφτεί ήδη από το N. Roubini, όπως σημειώσαμε στην αρχή. Κατά τούτο, επαληθεύει την άποψή του.

4. Μηδενισμός του διεθνούς ελλείμματος αναμένεται μέσα στο 2026, αφού όμως θα έχει περάσει από τις εξής δύο διαφορετικές φάσεις:

   - **Η πρώτη φάση, που άρχισε το καλοκαίρι του 2006, χαρακτηρίζεται από έλλειμμα ποσοστιαία σταθερό προς το ΑΕΠ και κορυφώνεται το 2022.**

   - **Η δεύτερη φάση αρχίζει το 2022, δηλαδή όταν τελειώνει η πρώτη φάση, χαρακτηρίζεται από ραγδαία πτώση του ελλείμματος ως ποσοστό του ΑΕΠ και λήγει το 2026*.**

5. Η παραπάνω εικόνα των δύο φάσεων υπαγορεύει επιδίωξη βαθμιαίας κλιμάκωσης του Ελληνικού ελλείμματος τουλάχιστον μέχρι το 2022 μέσω της διαδικασίας απλού τοκισμού. Η άποψη αυτή φαίνεται να βρίσκεται σε σύμπτωση με την υπ' αριθμόν 3 άποψη του N. Roubini, όταν λέει "*Με βάση ένα τέτοιο σχέδιο αναδιάρθρωσης, μπορεί να καθυστερήσει ο χρόνος ωρίμανσης της εξόφλησης ενός χρέους από 5 έως και 15 χρόνια*". **Υπό την προϋπόθεση, όμως –προσθέτουμε– ότι ως αναδιάρθρωση υπονοεί την παράταση εξόφλησης του χρέους μέσω της διαδικασίας του απλού τοκισμού και τίποτε διαφορετικό,** διότι το εμβαδόν της διαγραμμισμένης επιφάνειας του Σχ. 2 είναι φυσική αξίωση, τόσο ποσοτικά όσο και μορφολογικά.

6. Τελειώνω με την εξής παρατήρηση: Το Διάγραμμα του Σχ. 2 **δεν αναιρεί την ελευθερία του ανθρώπου** (των πολιτικών, των οικονομολόγων, κλπ.), να εφαρμόζουν όποιες επιλογές θέλουν για να ελέγξουν το έλλειμμα. Δηλαδή, έχουν δικαίωμα να κάνουν λάθη και να μετατρέπουν σε ανώμαλη (κατσαρή) τόσο τη διακεκομμένη γραμμή του ελλείμματος, όσο και τη συνεχή γραμμή του ΑΕΠ. **Δηλαδή, μπορούν με τις επιλογές τους στη**

---

* Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Σχ. 1, η ανισορροπία είναι ατελεύτητη. Αμέσως μετά το 2026 η κρίση αλλάζει πρόσημο και γίνεται κρίση αδιάθετων πλεονασμάτων. Από το 2050, μάλιστα, και μετά, οι διαδοχικές κρίσεις αναμένονται βαθύτατες και προοιωνίζονται μακροχρόνιες πολεμικές συρράξεις **παγκόσμιου** χαρακτήρα. **Η τρέχουσα οικονομική κρίση είναι πολύ μικρή συγκριτικά με αυτές...**

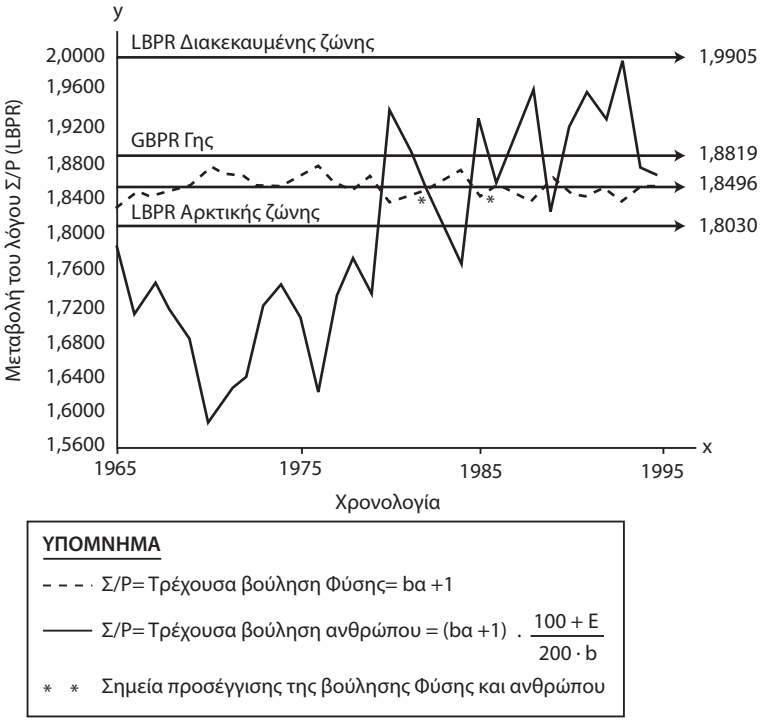

Σχήμα 3. *Μεταβολή του λόγου Σ/P (δηλαδή του LBPR) στο Ελληνικό δασικό οικοσύστημα κατά τη βούληση της Φύσης και κατά τη βούληση του ανθρώπου.*

διαχείριση του τραπεζικού επιτοκίου καταθέσεων E και της δασικής βιομάζας b, όπως αξιώνει η Πλανητικη εξίσωση (24ιβ) της Υλοχρηστικής Θεωρίας*, να διαμορφώνουν σε κάθε έτος διαφορετικό λόγο Συνολικό χρέος/Συνολικό ΑΕΠ από εκείνον που το Διάγραμμα αξιώνει. Οφείλουν όμως να γνωρίζουν, ότι το Διάγραμμα είναι αξίωση της πλοκής του Οικονομικού Κύκλου του Kondratieff και του Κλιματικού Κύκλου του Brückner. Συνεπώς, η Φύση θα επαναφέρει στην τάξη όλα τα λάθη τους. Για όσους, τυχόν, θελήσουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά, προσφέρεται ως αψευδής μάρτυρας το Σχήμα 3, το οποίο είναι ταυτόσημο με το Σχήμα 3α του βιβλίου. Όπως δείχνει το σχήμα αυτό, κάθε φορά, που η βούληση του ανθρώπου παρεκκλίνει από ό,τι η Φύση θεωρεί σωστό, λειτουργεί ο φυσικός **Νόμος της Ετερογονίας των Σκο-**

* Είναι η απλή εξίσωση $\frac{100 + E}{100 \cdot b} \approx 2$, που κοσμεί το εμπροσθοεξώφυλλο του βιβλίου.

πών και η τρέχουσα βούληση της Φύσης πραγματοποιεί αντίθετη πορεία από την πορεία της βούλησης του ανθρώπου.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ (Απρίλιος 2015)

α) Είναι ουτοπία η παράκαμψη του φυσικού νόμου που επέβαλε την κρίση, πριν έλθει το κατά Φύσιν πλήρωμα του χρόνου να συμβεί αυτό. Εάν ζούσε σήμερα ο πατέρας της Οικονομικής Επιστήμης Άνταμ Σμιθ, θα ονόμαζε πιθανότατα αυτόν τον φυσικό νόμο "**Αόρατο Χέρι**". Αντ' αυτού, το "Αόρατο Χέρι" του Άνταμ Σμιθ επικαλέσθηκε για να εξηγήσει την κρίση ο επί εικοσαετία (1987-2006) πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ οικονομολογος Άλαν Γκρίνσπαν (Alan Greenspan) με συνέντευξή του στους Financial Times της Νέας Υόρκης στις 30/3/2011, δηλαδή τέσσερις μήνες μετά την πρώτη διακίνηση του παρόντος Άρθρου. Η επιλέξει σχετική τοποθέτηση του Greenspan είναι: «*Οι ανταγωνιστικές αγορές του σήμερα, **είτε το παραδεχόμαστε είτε όχι**, καθοδηγούνται από μια **διεθνή** έκδοση του **Αόρατου Χεριού** του Άνταμ Σμιθ, η οποία είναι ακαταμάχητα σκοτεινή (= Today's competitive markets, whether we seek to recognise it or not, are driven by an international version of Adam Smith's "invisible hand" that is unredeemably opaque)*» (βλ. Kinder 2011, Τα Νέα 2011).

Η άποψη αυτή του Greenspan δέχτηκε οξύτατες αμφισβητήσεις, κυρίως από την μπλογκόσφαιρα του Διαδικτύου (βλ. Hudson 2011, Kinder 2011, Τα Νέα 2011, Αναγνωστόπουλος 2011). Η ουσία όμως του ερωτήματος παραμένει απαιτητική: "***Ποια η αλήθεια και ποιο το λάθος στις τρέχουσες απόψεις των οικονομολόγων σχετικά με τις αιτίες της κρίσης;***". Η απάντηση στο ερώτημα αυτό, ακριβώς, ήταν εκείνη που επέβαλε τον τίτλο στο ανά χείρας βιβλίο. Η Υλοχρηστική Θεωρία επιμένει να ισχυρίζεται – υπερακοντίζοντας την άποψη του Greenspan και της μπλογκόσφαιρας του Διαδικτύου – ότι:

- Όχι μόνο σήμερα, αλλά **πάντοτε** οι αγορές καθοδηγούνται από το Αόρατο Χέρι του Άνταμ Σμιθ. Αυτό είδε **τότε**, στην εποχή του, ο Άνταμ Σμιθ και αυτό ακριβώς περιέγραψε στο βιβλίο του (βλ. Smith 1776/1991).
- Η **ακαταμάχητα σκοτεινή** έκδοση του Αόρατου Χεριού είναι η αξίωση της Φύσης για προσαρμογή του ανθρώπου στη συγκυρία που διαμορφώνουν από κοινού το Διάγραμμα του Σχ. 1 και η Πλανητική εξίσωση (24ιβ), όπως τεκμηριώνονται μέσα στο σώμα της Υλοχρηστικής Θεωρίας.

Κορυφαίος συνήγορος των παραπάνω απόψεων της Υλοχρηστικής Θεωρίας είναι ο Ferguson, καθηγητής Οικονομικής Ιστορίας στα Πανεπιστήμια Harvard και London School of Economics, ο οποίος γράφει (βλ. Ferguson 2008, σελ. 28-30): "*Αναμφίβολα, στην προσπάθεια μου να καλύψω όλη την Ιστορία της Οικονομίας, από την αρχαία Μεσοποταμία μέχρι τη σύγχρονη χρηματοοικονομική επιστήμη... έχω μάθει πάρα πολλά... Τελικά, κατέληξα να δια-*

πιστώσω, ότι λίγα πράγματα είναι τόσο δύσκολο να προβλεφθούν με ακρίβεια όσο η χρονική στιγμή και οι διαστάσεις των οικονομικών κρίσεων, επειδή... η Ιστορία της Οικονομίας ***δεν είναι μια ομαλή ανηφορική καμπύλη, αλλά μια σειρά από οδοντωτές, ακανόνιστες κορυφές και κοιλάδες...*** *Ορισμένοι έμπειροι παρατηρητές (****όχι μόνο ο πρώην Πρόεδρος Άλαν Γκρίνσπαν...****) αναφερόμενοι στην παρούσα οικονομική κρίση την χαρακτήρισαν ως* ***γεγονός που συμβαίνει μια φορά στα εκατό χρόνια****. Όμως, αυτό δεν θα έπρεπε να αποτελεί δικαιολογία όσων δεν κατόρθωσαν να προβλέψουν την κρίση. Η Ιστορία εξακολουθεί να μας διηγείται, ότι οι πραγματικά μεγάλες κρίσεις συμβαίνουν όντως* ***και ότι ορισμένες φορές δεν συμβαίνουν μόνο μια φορά στα εκατό χρόνια***". Το σχόλιο του Ferguson, που αφορά τον Γκρήνσπαν, βασίζεται στο περιεχόμενο σχετικού βιβλίου του (Alan Greenspan: The Age of Tublulence. Adventures in a New World. New York, 2007).

β) Ο συγγραφέας έχει συναίσθηση του γεγονότος, ότι το άρθρο του αυτό **συνιστά "πρόκληση"**, **από όποια οπτική γωνία κι αν το εξετάσει κανείς, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί κορυφαία δοκιμασία της Υλοχρηστικής Θεωρίας του**. Προχώρησε, λοιπόν, στη δημοσίευσή του εμπνεόμενος:

- Από πίστη στην άποψη, ότι "*Τίποτα στην επιστήμη δεν είναι απρόσβλητο από παραπέρα ανακαλύψεις. Η επιστήμη προχωρά στηριζόμενη στην υπεροχή των ενδείξεων και όχι σε κάποιον τελικό σκοπό*" (βλ. Drake 1993, σελ. 82).
- Από το γεγονός, ότι η θερμοδυναμικής λειτουργίας Ομοιοπαθητική Αρχή, επί της οποίας στηρίζεται καθολικά η Υλοχρηστική Θεωρία, δεν έχει δεχτεί μέχρι σήμερα αρνητικό σχόλιο – ούτε γραπτό ούτε προφορικό – παρά την παρέλευση 25 ετών από την αρχική της διατύπωση και δημοσίευση.
- Από τις αποδεδειγμένα εντυπωσιακές προβλεπτικές ικανότητες της Υλοχρηστικής Θεωρίας (βλ. υποκεφ. 2.1.2 και Κεφ. 5 του βιβλίου), οι οποίες ανταποκρίνονται στην περί αναζητήσεως της αλήθειας κρατούσα ιδεολογία: Ο φιλόσοφος Αριστοτέλης, θέτοντας τις βάσεις της τέλειας επαγωγής, δέχεται, ότι "*Μια πρόταση αποδεικνύεται, ότι έχει ολική ισχύ, αν ισχύει* ***στην πρώτη τυχαία περίπτωση***" (βλ. Ross 1993, σελ. 61-65). Κατά τον Μπιτσάκη (1987), "*Η εγκυρότητα μιας πρότασης δεν καθορίζεται, πράγματι, από τον αριθμό των επαληθεύσεών της,* ***αλλά από τη γνώση των μηχανισμών****, των εσωτερικών γενετικών σχέσεων, που καθορίζουν το φαινόμενο για το οποίο αποφαίνεται η πρόταση*". Κατά τον Βέργαδο (2010), "*Το κύριο χαρακτηριστικό μιας επιστημονικής θεωρίας είναι η επαληθευσιμότητα* ***συγκεκριμένων χαρακτηριστικών προβλέψεών της***". Τα ίδια με τον Βέργαδο αξιώνουν, ιστορικά, τόσο η Αρχή της Επαληθευσιμότητας του Φιλοσοφικού Κύκλου της Βιέννης όσο και η Αρχή της Διαψευσιμότητας του καταξιωμένου φιλόσοφου Karl Popper (βλ. Πελεγρίνης 2004,

λήμματα αντίστοιχα: επιστήμη, Πόπερ, Αρχή Διαψευσιμότητας, Αρχή Επαληθευσιμότητας). Γενικά, καμιά "αλήθεια" δεν εξαιρείται από την υποχρέωση και το δικαίωμα να υποβληθεί σε **εμπειρικό** έλεγχο. Αυτό ισχύει και για την Υλοχρηστική Θεωρία. Τέλος, κατά τον Couderc (1963) "*Είναι αδιάφορο για την πρόοδο να υπάρχουν προφητείες,* ***έστω και παρακινδυνευμένες***".

γ) Σε δικαίωση των παραπάνω θέσεων, παρόλο ότι πέρασαν τεσσεράμισυ χρόνια από την πρώτη κυκλοφορία του παρόντος άρθρου (Νοέμβριος 2010), η κρίση συνεχίζει ακάθεκτη να επεκτείνεται και να βαθαίνει σε όλο τον Κόσμο, όπως δείχνει η σημειολογία που ακολουθεί:

- Σύμφωνα με την τωρινή επικεφαλής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Christine Lagarde: "*Οι ηγέτες της ομάδας χωρών G20 αναγνωρίζουν, ότι πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά για να λειτουργήσει καλύτερα* ***η παγκόσμια οικονομία, καθώς η παγκόσμια ανάπτυξη παραμένει υποτονική, ενώ η αστάθεια στις αγορές και οι κίνδυνοι εξακολουθούν να υφίστανται***" (www.news.in.gr/economy, 6 Σεπτεμβρίου 2013). Κατά την Υλοχρηστική Θεωρία, στους κινδύνους που εξακολουθούν να υφίστανται εντάσσονται τόσο τα πρόσφατα διεθνή δραματικά πολιτικά γεγονότα (Τυνησία, Λιβύη, Αίγυπτος, Συρία, Ουκρανία, Βενεζουέλα, κλπ.) όσο και οι πρόσφατες απρόσμενες ακραίες φυσικές καταστροφές (σεισμός και πυρηνικό ατύχημα της Φουκουσίμα στην Ιαπωνία, επιδρομή πολικού ψύχους στη Β. Αμερική, εκτεταμένες πλημμύρες στην Ευρώπη, κλπ). Όλα αυτά επιδεινώνουν τις συνθήκες ελλείμματος. Παρόμοια γεγονότα αναμένονται πολλά μέχρι το 2022 που κορυφώνεται η κρίση. Είναι αξίωση φυσικής νομοτέλειας και όχι ανθρώπινων γεωπολιτικών επιλογών. Μπορεί ο άνθρωπος να βάζει τις πινελιές της βούλησής του όπως στο Σχ. 3, τα πράγματα όμως θα εξελιχθούν τελικά όπως υπαγορεύουν τα Σχ. 1 και 2.

- Σύμφωνα με τον τωρινό Υπουργό Οικονομικών της Γερμανίας Wolfgang Schäuble: "*Το* ***ελληνικό χρέος*** *δεν θα είναι βιώσιμο* ***πριν από το 2022***" (www.newmoney.gr/article, 29 Αυγούστου 2013).

- Σύμφωνα με Διάγραμμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Ιούνιος 2013): "*Το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος μόνο* ***περί το 2025-26 αναμένεται να γίνει ίσο με το 100% του ΑΕΠ της Χώρας***". Το σχετικό διάγραμμα (βλ. Σχ. 4, Βασικό σενάριο) εμπεριέχεται στη σελ. 242 της Ετήσιας Έκθεσης 2013 του Ινστιτούτου Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (βλ. Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ 2013).

- Σύμφωνα με εκτίμηση της Ελληνικής Κυβέρνησης (βλ. δήλωση του Υπουργού Αναπληρωτή Χρήστου Σταϊκούρα στην εφημερίδα τα Νέα, Φύλλο 8 Οκτωβρίου 2013, σελ. 14): "*Το Δημόσιο Χρέος της Ελλάδος θα ανέλθει το* ***2013 στο 178,2% του ΑΕΠ*** *της Χώρας*".

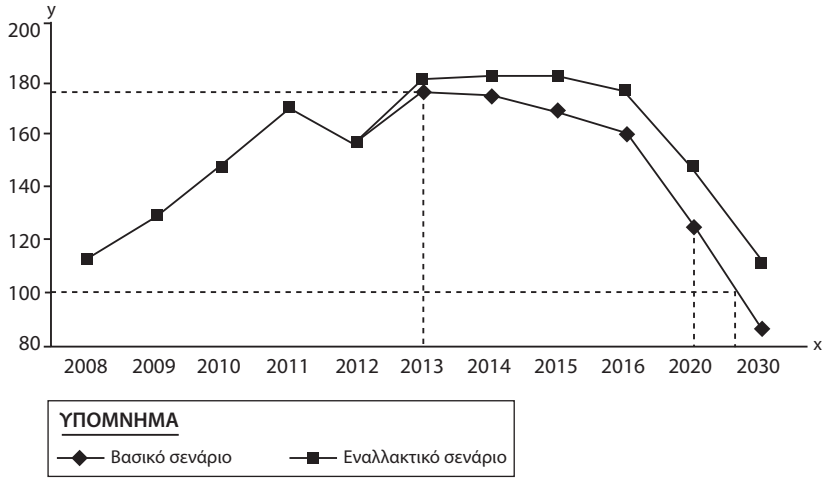

Σχήμα 4. *Η εξέλιξη του Ελληνικού δημόσιου χρέους κατά την εκτίμηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (IMF) (Πηγή ΙΝΕ-ΓΣΕΕ 2013).*

- Σύμφωνα με πρόσφατο κύριο άρθρο έγκριτης Ελληνικής εφημερίδας (βλ. Τα Νέα, φύλλο 19 Αυγούστου 2014, πρώτη σελίδα), το οποίο απηχεί την προοπτική της κρίσης της Ελληνικής οικονομίας: *"Ακόμη κι αν η οικονομία μας αποτελέσει εξαίρεση αναπτυξιακού καλπασμού, θα πρέπει να φτάσει το 2025 για να ξαναγίνουμε αυτό που ήμασταν... Έχουμε μια μολυβένια δεκαετία μπροστά μας"*. Αυτά ακριβώς έλεγε και το παρόν άρθρο, περίπου τεσσεράμισυ χρόνια πριν από σήμερα (24 Νοεμβρίου 2010).
- **Όλες οι παραπάνω πληροφορίες όχι μόνο είναι σύμφωνες με τις προβλέψεις των Σχ. 1 και 2 αλλά επικουρούνται και από το γεγονός, ότι τα ίδια αυτά σχήματα έχουν προβλέψει και τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους του περασμένου αιώνα**. Περισσότερα, σχετικά, μπορεί να βρει ο ενδιαφερόμενος μέσα στο βιβλίο (βλ. υποκεφ. 2.1.1.6.3.2. Πρόβλεψη του πολέμου και των οικονομικών κρίσεων), όπου υπάρχει η ακόλουθη αναφορά: "*Οι κρίσεις ελλείμματος αξιώνουν σοσιαλιστές πολιτικούς, διότι αυτοί πιστεύουν στη δικαιότερη διανομή των ζημιών, ενώ οι κρίσεις πλεονάσματος αξιώνουν εμποροκράτες πολιτικούς, διότι αυτοί πιστεύουν στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και την αποφυγή αδιάθετων πλεονασμάτων*".
- Σύμφωνα, τέλος, με μια πρόσφατη – αυτοκριτικού τύπου – αναφορά του διεθνώς διακεκριμένου οικονομολόγου Μοϊζές Ναΐμ – μέλους της λίστας με τους εκατό σημαντικότερους διανοητές του 2014, πρώην στελέχους

της Παγκόσμιας Τράπεζας και επί πολλά χρόνια διευθυντή του περιοδικού Foreign Policy: **"*Η οικονομική κρίση στην οποία συνεχίζει να ζει ο κόσμος και η αδυναμία των οικονομολόγων να προσφέρουν λύσεις κοινά αποδεκτές αποκαλύπτουν, ότι το θεωρητικό τους εργαλείο χρειάζεται επειγόντως ενίσχυση με νέες ιδέες, μεθόδους και διαπιστώσεις για την ανθρώπινη συμπεριφορά"*** (βλ. Τα Νέα, Φύλλο 30 Μαρτίου 2015, σελ. 33). Το κεντρικό θέμα του παρόντος άρθρου και, γενικότερα, όλου του εδώ βιβλίου ανταποκρίνεται στην υπόδειξη της παραπάνω αναφοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΘΡΟΥ 1

Αναγνωστόπουλος, Κ. (2011). Το αόρατο και το ορατό χέρι. Εκδ. Επίκεντρο: 1-289. Θεσσαλονίκη.

Βέργαδος, Ι. (2010). Σχόλιο μέσω e-mail επί του αρχικού σχεδίου του παρόντος άρθρου.

Couderc, P. (1963). La relativité (Η θεωρία της σχετικότητας. Εκδ. Ζαχαρόπουλος: 1-128. Αθήνα).

Drake, S. (1993). Galileo (Γαλιλαίος. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης: 1-148. Ηράκλειο).

Ferguson, N. (2008). The ascent of money. A Financial History of the World (Η Εξέλιξη του Χρήματος. Μια Οικονομική Ιστορία του Κόσμου. Εκδ. Αλεξάνδρεια - Καθημερινές Εκδόσεις: 1-223. Αθήνα).

Greenspan, A. (2009). What went wrong on his watch as Fed Chairman. European Affairs, Vol. 10, in.1-2. (www.europeaninstitute.org).

Hudson, M. (2011). Wall Street Financial Dogma: Alan Greenspan's "Old Time Religion". (www.globalresearch.ca).

Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ. (2013). Η Ελληνική Οικονομία και η απασχόληση. Ετήσια Έκθεση 2013. Αθήνα.

Kinder, P. (2011). Alan Greenspan on Adam Smith's "Invisible Hand". (http://thebell.us/2011/04).

Lagarde, C. (2013). Η παγκόσμια ανάπτυξη παραμένει υποτονική. (www.news.in.gr/economy, 6/9/2013).

Μπιτσάκης, Ε. (1987). Η δυναμική του ελάχιστου. Τόμος Β΄. Εκδ. Ζαχαρόπουλος: 1-289. Αθήνα.

Papajanopoulos, A. (1998). Cycles of the Natural Environment. University of Thessaloniki, Proceed. Int. Conf. "Protection and Restoration of the Environment IV". Sani (Halkidiki), Greece, 1-4 July 1998: 937-944. (Ed. Katsifarakis, K.L. et al, University of Thessaloniki, Greece).

Παπαγιαννόπουλος, Α. (2006). Υλοχρηστική Θεωρία. Η Οικολογία σε συναπό-

δειξη με τη Φυσική και τα Μαθηματικά. Εκδόσεις University Studio Press: 1-318. Θεσσαλονίκη.

Πελεγρίνης, Θ. (2004). Λεξικό της Φιλοσοφίας. Εκδ. Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα.

Ross, W.D. (1993). Aristotle. 2nd edition. Methuen and Co Ltd. London (Αριστοτέλης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης: 1-478. Αθήνα).

Schäuble, W. (2013). Το ελληνικό χρέος δεν θα είναι βιώσιμο πριν από το 2022. (www. newmoney.gr/article, 29/8/2013).

Smith, A. (1776/1991). The Wealth of Nations (Έρευνα για τη φύση και τα αίτια του πλούτου των εθνών. Εκδ. Ελληνική Ευρωεκδοτική: 1-231. Αθήνα).

Σταϊκούρας, Χ. (2013). Δήλωση. Εφημ. Τα Νέα, Φύλλο 8/10/2013, σελ. 14. Αθήνα.

Τα Νέα (Φύλλο 6-7/11/2010, σελ. 44-45). Η συνταγή για την οικονομική κρίση της Ελλάδας κατά τον οικονομολόγο Nouriel Roubini. Αθήνα.

Τα Νέα (Φύλλο 31/3/2011, σελ. 38). Το “αόρατο χέρι” και άλλα παραμύθια. Αθήνα.

Τα Νέα (Φύλλο 19/8/2014 - Κύριο άρθρο στην πρώτη σελίδα). Μολυβένια δεκαετία. Αθήνα.

Τα Νέα (Φύλλο 30/3/2015, σελ. 33). Η απατηλή υπεροχή των οικονομολόγων. Αθήνα.

«Κάθε άτομο προσπαθεί να χρησιμοποιεί τα χρήματά του με τέτοιον τρόπο, ώστε να του αποδίδουν τη μεγαλύτερη δυνατή αξία. Κατά κανόνα, ούτε είναι στις προθέσεις του ιδιώτη να προωθεί το γενικό καλό, αλλά ούτε και έχει επίγνωση πόσο το προωθεί. Επιδιώκει το δικό του μόνο συμφέρον, το δικό του μόνο όφελος. ***Και κατά την επιδίωξή του αυτή, κάποιο ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ τον οδηγεί στην προώθηση ενός σκοπού που δεν συγκαταλέγεται στις προθέσεις του.*** *Επιδιώκοντας το δικό του συμφέρον, συχνά προωθεί το συμφέρον της κοινωνίας πιο αποτελεσματικά από ό,τι αν συνειδητά απέβλεπε στην προώθηση του τελευταίου».*

(βλ. Adam Smith 1776/1991: Ο πλούτος των εθνών)

«Ο Adam Smith δεν όρισε τις προτάσεις του για το ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ με γεωμετρική ακρίβεια και ποτέ δεν το απέδειξε. ***Ούτε κανένας ως τις μέρες μας γνωρίζει τον τρόπο να το αποδείξει*** *ή έστω και να διατυπώσει καλλίτερα την κεντρική αλήθεια αυτού του δόγματος».*

(βλ. Paul Samuelson 1973/1975: Οικονομική)

«Οι ανταγωνιστικές αγορές του σήμερα, ***είτε το παραδεχόμαστε είτε όχι,*** *καθοδηγούνται από μια διεθνή έκδοση του ΑΟΡΑΤΟΥ ΧΕΡΙΟΥ του Adam Smith, η οποία είναι ακαταμάχητα σκοτεινή».*

(βλ. Alan Greenspan 31/3/2011: Συνέντευξη στους Financial Times της Νέας Υόρκης)

«Έχουμε στους ώμους μας μια ευθύνη, η οποία ποτέ δεν άγγιξε τον άνθρωπο πάνω στη Γη. Γι' αυτό, η Ηθική πρέπει να ξαναθεμελιωθεί. ***Χρειαζόμαστε μια Οικολογική Ηθική****».*

(βλ. Hans Jonas 1992: Φιλοσοφικές έρευνες και μεταφυσικές εικασίες)

Το ανά χείρας βιβλίο – προϊόν προβληματισμού και έρευνας πενήντα περίπου ετών – **ισχυρίζεται, ότι εντόπισε το ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ του Adam Smith** μέσα στο Ατέρμον Δικτυόγραμμα του Σχ. 7 και στη Συμπαντική Πολυαναλογία 41, αποσπάσματα των οποίων κοσμούν το εμπροσθοεξώφυλλό του. Ως κρίσιμο εργαλείο απάντησης αυτού του προβλήματος, ο συγγραφέας **εισηγήθηκε και χρησιμοποίησε πρωτοτύπως μια θερμοδυναμικής λειτουργίας Ομοιοπαθητική Αρχή** (βλ. Πρόλογο). Στην Αρχή αυτή στηρίζεται όλο το οικοδόμημα του βιβλίου. Τυχόν ανατροπή της συνεπάγεται ακύρωση του οικοδομήματος. Πέρασαν ήδη 25 χρόνια από την πρώτη εμφάνιση και δημοσίευσή της και δεν δέχτηκε μέχρι σημερα κανένα απολύτως αρνητικό σχόλιο, ούτε γραπτό ούτε προφορικό. Ο χρόνος κριτικής για αποδοχή ή απόρριψή της δεν έχει ημερομηνία λήξης. Αυτό αφορά όλους –συνεπώς κι' εσάς– και ιδιαιτέρως όλα τα ανήσυχα πνεύματα που θεωρούν την αλήθεια όχι δεδομένη, αλλά συνεχώς αναζητητέα, και τους αρέσει η επαφή με τις νέες ιδέες.

Ο Συγγραφέας, Απρίλιος 2015